

ISARCH, Antoni: *El batec de l'època. Domènec Guansé i el periodisme (1918-1936)*, Tarragona: Publicacions URV, 2021, «Patrimoni literari» 5.

JOSEP CAMPS ÀRBÓS

Universitat Oberta de Catalunya

jcampsar@uoc.edu

Domènec Guansé ha estat un dels escriptors més remarcables de la Catalunya d'entreguerres. És ben cert que el seu nom no ha assolit el prestigi de coetanis seus com Josep Carner, Josep Pla, Joan Puig i Ferrer o Carles Soldevila. Més aviat s'ha mantingut en un discret segon pla fent costat als germans Ramon i Joan Baptista Xuriguera, Domènec de Bellmunt, Rafael Tasis o Josep M. Poblet. Aquest fet, tanmateix, no ha d'enterbolir la seva indubtable vàlua com a periodista, crític literari i teatral, novel·lista, dramaturg i traductor. Si bé l'home de lletres tarragoní ja comptava, recentment, amb remarcables estudis —*Domènec Guansé, crític i novel·lista: entre l'exili i el retorn* (2011), de Montserrat Corretger— i recopilacions d'articles i de textos memorialístics —*La revolució cívica* (2008), a cura de Francesc Foguet, *Catalunya a l'exili* (2013) i *Retrats de l'exili* (2015), a càrrec del tàndem Corretger-Foguet—, estàvem mancats encara d'un treball que resseguís amb detall la seva obra periodística abans de l'esclat de l'anomenada Guerra Civil espanyola. El llibre d'Antoni Isarch, *El batec de l'època. Domènec Guansé i el periodisme (1918-1936)*, ve a omplir aquest buit. Encapçalat per un magnífic pròleg de Francesc Foguet, director de la tesi doctoral *Domènec Guansé: crítica, periodisme i narrativa (1918-1936)*, una part de la qual ha donat origen al present treball, el volum es divideix en dos grans blocs, perfectament interrelacionats, i que segueixen un estricte criteri diacrònic: «Els inicis periodístics a Tarragona» i «La professionalització a Barcelona». L'anàlisi de la producció periodística permet resseguir —i inserir— la trajectòria de l'escriptor en el context històric de la Catalunya del primer terç del segle passat.

L'etapa tarragonina de Guansé ha estat, fins avui, pràcticament desconeguda. La ingent recerca hemerogràfica que ha realitzat Isarch ens permet conèixer de primera mà els fonaments estètics, polítics, socials i literaris de l'autor. Literàriament farà el pas del decadentisme a la recerca de la modernitat i, políticament, cap al catalanisme, sempre des del compromís social. Guansé s'inicia com a periodista a la seva ciutat natal el 1918 en el *Butlletí de la Secció Excursionista de l'Ateneu Tarraconense de la Classe Obrera* amb unes proses en castellà —idioma de la majoria dels articles d'aquests primers anys— que traeixen corrents finiseculars com el decadentisme o el modernisme. Després d'una breu incursió en el barceloní *El Día Gráfico*, trobarà el seu lloc al *Diario de Tarragona*, a inicis de 1919, amb una sèrie de textos que manifesten una clara voluntat intervencionista, lligada a la realitat quotidiana. I la durà a terme a través d'una signatura, *Oliverio*, i una secció «Comentarios». La vocació periodística es consolida el 1920 en una nova publicació, *Tarragona*, on tractarà un ampli ventall de temes amb què pretén desvetllar

la vida ciutadana, des del civisme i el compromís, amb la denúncia de l'immobilisme del món tarragoní nascut a l'empara del vuit-cents des d'unes conviccions polítiques properes al republicanisme. Amb la finalitat de visibilitzar-se en el sempre complicat món del periodisme, Guansé dona cabuda en els articles a la reivindicació cultural (l'ostracisme a què està condemnat l'escultor ebrenc Julio Antonio només tres anys després de la seva mort a Madrid el 1919) o al comentari de temes que atenyen la modernitat (el paper social de la dona o la preocupació per una nova forma d'art, el cinema). L'autor tampoc defuig qüestions d'estricta actualitat com l'enfrontament entre el sindicalisme i la patronal o la campanya militar espanyola al Marroc i els esdeveniments que es coneixen com el desastre de l'Annual, que li serveixen per a desmuntar els discursos triomfalistes emesos pel govern de Madrid. En aquesta consolidació de l'ideari polític guansenià hi tindrà molt a veure Antoni Rovira i Virgili, cosa que el durà a interessar-se pel partit que fundà, Acció Catalana.

La segona part del llibre està dedicada a l'activitat periodística de Guansé a Barcelona. El trasllat, el 1922, va implicar, d'entrada, un canvi de llengua: l'adopció del català. Isarch hi mostra els canvis ideològics i literaris que s'operen en les múltiples tasques periodístiques que desenvoluparà: són nombroses les publicacions en què participa i que, amb bon criteri, el discurs focalitza en les dues més significatives, *La Nau* (1927-1930) i *La Rambla* (1930-1936), tot i que es fa esment a d'altres capçaleres (*La Publicitat*, *L'Esquella de la Torratxa*, *Revista de Catalunya*, *Mirador* i a *D'Ací d'Allà*). A *La Nau*, diari fundat a iniciativa de Rovira i Virgili, hi tindrà la secció «Del matí al vespre». Els articles que hi presenta giren al voltant de distints eixos d'interès, sempre amb la voluntat d'influir, de nou, en els debats més candents de l'època: la voluntat (potser més desitjada que real) de modernització de la ciutat de Barcelona, que s'està preparant per acollir l'Exposició Universal de 1929; el col·lectiu femení i el seu paper en la societat catalana (posarà èmfasi en les aportacions d'escriptors com Maria Teresa Vernet o Aurora Bertrana); la defensa de la llengua catalana en un context marcat per l'agonia de la dictadura de Primo de Rivera (l'extensió social de l'idioma, l'adopció dels models més aptes per a la normalització lingüística seguint les tesis de Pompeu Fabra); o l'interès per les manifestacions culturals modernes (remarca les interseccions entre cinema i literatura i la supremacia de la paraula escrita davant l'art de la pantalla). Com molt bé sintetitza Isarch, l'autor «s'identifica amb el pensament liberal que, a més, convergeix amb el catalanisme pel que fa a la qüestió nacional i amb els postulats d'esquerra i republicans pel que fa a la modernització social» (p. 91).

El pas a *La Rambla* mostra com l'articulisme de Guansé es desplega en dues línies diferenciades. D'una banda, els textos d'opinió centrats en l'actualitat socio-cultural, amb la finalitat d'educar i modernitzar el país, i que representen una continuïtat temàtica respecte als publicats a Tarragona i a *La Nau*: la relació entre gènere femení i modernitat o l'ús social de la llengua catalana, presentada com un instrument útil per al món obrer, que amplia cap a noves qüestions com la formació dels infants i joves arran de la implantació de l'ensenyament del català a les

escoles. De l'altra, el periodisme específicament polític, lligat a la reinstauració del Govern de la Generalitat i a l'adveniment de la Segona República l'abril de 1931. L'ideari guansenià es decantarà cada vegada més cap a l'esquerra, gràcies novament al mestratge de Rovira i Virgili, i evolucionarà, com el seu mentor, d'Acció Catalana a Esquerra Republicana de Catalunya (Francesc Macià esdevindrà el símbol de la llibertat que desitja per al país). Els articles polítics mostren un rebuig del dogmatisme en tant que Guansé és capaç de valorar les aportacions d'altres sectors catalanistes, ni que siguin als antípodes del seu (com els que representen Jaume Bofill i Mates o Francesc Cambó, de qui criticarà, però, el seu oportunisme en posar-se al costat de les dretes espanyoles durant el Bienni Negre). I també un atac furibund a la dreta més intransigent i conservadora (acusa els sectors catòlics de ser un dels culpables de l'endarreriment social). Una simbiosi entre republicanisme i catalanisme que culminarà amb la demanda d'un front autonomista i republicà per a les eleccions del febrer de 1936 i que tindrà la seva continuïtat en l'articulisme nascut arran del cop d'estat del juliol del mateix any, a partir del qual l'autor orientarà la seva actuació pública a combatre el feixisme però també els excessos anarcosindicalistes. El volum acaba amb unes sintètiques conclusions i es complementa amb les referències bibliogràfiques dels articles citats —gairébe quatre-cents— i amb una bibliografia general sobre l'autor i el període.

El batec de l'època. Domènec Guansé i el periodisme (1918-1936) és, de definitiva, una aportació de primer ordre a l'estudi d'aquest, encara no prou conegut ni valorat, home de lletres. I, *in extenso*, sobre la cultura catalana dels anys vint i trenta del segle passat. Com hem assenyalat a l'inici de la ressenya, el llibre és només una part de la tesi d'Isarch. El rigor i excel·lència del que s'ha publicat, com es fa evident en l'argumentació i en l'aportació documental que s'hi desplega, ens impelleix a demanar que vegi la llum la resta de la tesi: no en va Guansé va ser un dels millors crítics literaris de la seva època (no desmereixen, en aquest àmbit, les seves aportacions al costat de les d'una figura gegantina com la de Carles Riba) i un digne narrador (potser caldria plantejar-se la reedició de les novel·les *Les cadenes d'Eva* i *Una nit*). Una tasca en què les editorials i les institucions s'hi haurien d'implicar de manera immediata i sense excuses que hi valguin.

AMAT, Jordi: *Vèncer la por. Vida de Gabriel Ferrater*, Barcelona: Edicions 62, 2022.

JOSEP MURGADES

Universitat de Barcelona
 murgades@ub.edu

Truisme. O no. Un jutge escriu sentències. Un metge escriu diagnòstics. Un periodista escriu reports. Cap d'ells no és per això un escriptor. O, si més no, no se'n diu, ni li'n diuen. Un filòleg, pel fet d'escriure les seves lectures, és per això un